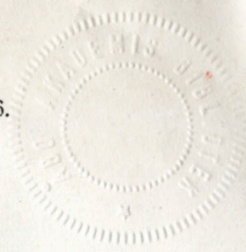

L 25
Åbo Akademi
Kopierad

HANDELSHÖGSKOLA ELLER HANDELSINSTITUT?

SYNPUNKTER PÅ EN SVENSK ABOENSISK KULTURFRÅGA.

AV CARL ERIK KNOELLINGER.

Vid samtliga tre handelshögskolor här i landet har frågan om en reform av studier och examina behandlats under den senaste tiden. De båda handelshögskolorna i Helsingfors äro också för sin del färdiga med reformen, under det att vår aboensiska handelshögskola ännu icke hunnit så långt. Också här föreligger dock ett detaljerat förslag, som snart kan väntas bli föremål för avgörande i sista instans.

Detta förslag går bl. a. ut på en viss förlängning av den officiella studietiden, avsedd att inom några lärområden möjliggöra en något större fördjupning av studierna än hittills. Så till vida är det fråga om en övermogen reform, som icke här skall diskuteras. Förslaget ger emellertid på en del viktiga punkter anledning till en kritik, som den kulturellt och merkantilt intresserade svenska allmänheten i Åbo kan ha skäl att stifta bekantskap med.

Jag skall i det följande ge en sammanfattning av de betänkligheter jag för egen del tillmåter särskild betydelse. Dessa betänkligheter synas mig ytterst bero på att min uppfattning om en handelshögskolas — och alldeles särskilt vår handelshögskolas — uppgifter delvis skiljer sig från förslagsställarnas. Att min grundsyn delas av flera insiktsfulla personer utan

för vår handelshögskolas krets, har jag haft tillfälle att konstatera.

Min uppfattning är kort sagt den, att varje högskola, som vill göra skäl för högskolenamnet, måste ge alla sina alumner uppövad tankeförmåga, mognad, bearbetning av vetandet — icke i första rummet blott vetande som sådant eller s. k. färdigheter av det ena eller andra slaget. Av de ekonomer och ekonomie kandidater, som utdimitteras från en handelshögskola, kan det begäras, att de icke få vara främmande för förmågan att tänka ekonomiskt. Vid handelshögskolorna är det framför allt inom två av de nu förekommande ämnena som denna förmåga systematiskt kan uppövas: nationalekonomien och företagsökonomien (inbegripet dessas deldiscipliner). Inga andra ämnen befatta sig så som dessa med den för all ekonomi fundamentala uppgiften att genomföra en anpassning av mål och medel. Bägge utgöra delar av den allmänliga ekonomiska vetenskapen och behöva obetingat varandras stöd, enligt modern uppfattning t.o.m. i ännu högre grad än som förr ansågs nödvändigt. Ekonomiska praktiker i det privata affärslivets tjänst äro visserligen i regel närmast betjänta av företagsekonomisk tanketräning. Men varje i minsta mån fördjupad kunskap om de företags-

ekonomiska problemen förutsätter en klar föreställning om den i vår tid mycket föränderliga nationalekonomiska miljö, i vilken de enskilda företagens livsbetingelser skapas och i vilken deras handlingsbeslut måste passas.

Jag drar härav den slutsatsen, att varje blivande ekonom och, i än högre grad, varje blivande ekonomie kandidat bör bibringas ett någorlunda respektabelt mått av både national-ekonomisk och företagsekonomisk tankeförmåga. Det räcker här icke med en s.k. grundkurs under det första studieåret. En sådan ger i huvudsak blott de begrepp och över huvud det allmänna kunskapsunderlag, som behöves, förrän det på allvar kan bli tal om vetandets tillämpning på konkreta, praktiskt betydelsefulla fall. Ätminstone vad nationalekonomien angår, skall m.a.o. grundkursen, för att göra den avsedda nyttan, vara en grund för fortsatta studier i ämnet; eljest blir mycket av det inlärdas blott andlig barlast.

Av det sagda följer, att s.k. specialstudier i såväl nationalekonomi som företagsekonomi enligt min mening böra fordras av var och en, som eftersträvar den föreslagna titeln diplom-ekonom, och vidare att båda ämnena böra vara obligatoriska i den högre examen, ekonomie kandidatexamen. Därmed är icke sagt, att dessa ämnen behöfve utgöra h u v u d ä m n e n i varje förekommande ämneskombination; men intetdera av dem borde få saknas bland ämnena i slutexamen. Denna princip är accepterad vid alla andra handelshögskolor med svenskt undervisningsspråk, både vid handels-högskolorna i Sverige och vid Svenska handelshögskolan i Helsingfors (i sistnämnda fall visserligen, vad den lägre examen angår, med den modifikationen, att avvikelse från de tillåtna, på nämnda princip grundade ämneskombinationerna på särskild anhållan

kan beviljas). Den finska handelshögskolan i Helsingfors, Kauppakorkeakoulu, har inlagit en annan kurs, men denna läroanstalt är med sin aldrig helt övervunna anknnytning till seke-skiftets starkt institutsmässiga tyska handelshögskoletyp verkligen inte något gott mönster för andra handels-högskolor. Icke desto mindre är man också vid vår handelshögskola inställd på att tillåta dimission bl. a. av sådana diplomekonomen och ekonomie kandidater, vilkas insikter i nationalekonomi eller företagsekonomi äro högst obetydliga.

Av det ovan anförda följer vidare att inom ekonomexamen språk och manuella färdigheter icke böra tillåtas inta en så framskjuten plats, att kraven på kunskaper i nationalekonomi eller företagsekonomi reduceras till en grundkurs. Rektor för Handelshögskolan i Stockholm har en gång i ett i tryck utgivet anförande uttalat, att inlärandet av rent tekniska färdigheter såsom stenografi och maskinskrifning bör vara en privatsak, och han har sagt sig t.o.m. vara villig att diskutera, huruvida språkundervisningen skulle kunna göras frivillig. För min del är jag icke beredd att gå så långt, bl. a. med hänsyn till våra finländska studenters ofta bristfälliga kunskaper i främmande språk. Jag anför detta yttrande endast för att visa, hur starkt man på andra håll betonar handelshögskolornas karaktär av ekonomiska högskolor. Det ligger i sakens natur, att språkundervisningen vid handelshögskolorna, även om den avser relativt höga betyg, över huvud icke är fullt högskolemässig, i det att densamma väsentligen går ut på uppövande av den aktiva språkförmågan, alltså på inlärandet av ett slags färdighet. Skjutas språken och de tekniska färdigheterna i vissa ämneskombinationer för ekonomexamen fram på bekostnad av de eminent ekonomiska ämnena nationalekonomi och företags-

ekonomi eller ett av dessa, så ger man i alltför hög grad avkall både på det allmänna kravet, att studierna vid en högskola böra vara högskolemässiga, och på det speciella kravet, att varje diplomekonom bör ha fått en nöjaktig tanketräning i både nationalekonomiska och företagsekonomiska problemställningar. Själva titeln diplomekonom för personer med sådana ämneskombinationer, som blott ge helt rudimentär utbildning i någotdera av dessa ämnen, synes mig icke vara adekvat.

Vid Svenska handelshögskolan i Helsingfors har man valt utvägen att införa en särskild korrespondentlinje för dem, som närmast önska studera språk; de som avlagt sin examen på denna linje kallas diplomkorrespondenter och icke diplomekonomer. Icke heller denna lösning tillgodoser kravet på högskolemässighet i handelshögskolestudierna, helst som språken vid nämnda högskola ha fått en ännu mer dominerande ställning än det vid vår handelshögskola föreliggande förslaget till ny examensstadga skulle tillåta. Men det företrädet har dock denna lösning, att den icke tillägger korrespondenterna en titel, som blott bristfälligt svarar emot arten av deras utbildning.

Att det finnes ett behov av kvalificerade korrespondenter, som med praktisk språkkunskap förena kännedom om det ekonomiska livet, torde stå fast. Därmed är emellertid icke sagt, att detta slags arbetskraft lämpligen bör få sin utbildning vid handelshögskolorna i allmänhet och vid vår egen i synnerhet. Starka skäl, som i det föregående redovisats, tala i varje fall emot att denna korrespondentutbildning sker inom ramen för den vanliga ekonomexamen. En särskild diplomkorrespondentlinje vid vår handelshögskola skulle åter, trots sin bristande högskolemässighet, möjligen kunna försvaras, därest det berörda utbildningsbehovet icke kunde tillgodoses i annan

ordning; man skulle i så fall på grund av omständigheternas tvång medvetet ge vår högskola en institutsmässig uppgift vid sidan av de vetenskapliga undervisnings- och forskningsuppgifter, som ensamma tilldelats den i de nu gällande grundstadgarnas § 1.

Men det återstår då att bevisa, att nämnda förutsättning är för handen, d.v.s. att de, som önska bli kvalificerade korrespondenter, icke kunna få sin utbildning på annat håll. Faktiskt stå, såsom av det föregående framgår, sådana utbildningsmöjligheter till buds åtminstone i Helsingfors. Anlägger man lokala synpunkter, så ligger det nära till hands att tänka på Handelsinstitutet i Åbo. Denna traditionsrika läroinrättning motsvarar för närvarande icke i alla avseenden idealet, men i de ämnen, som närmast ifrågakomma för en högtstående korrespondentutbildning, förfogar institutet över erkänt goda lärarkrafter. Och det finns anledning att tro, att institutet, åtminstone med tiden, även organisatoriskt skulle kunna utvecklas därhän, att det med framgång kunde draga försorg om den här äsyftade korrespondentutbildningen — förutsatt att denna angelägenhet från institutets egen sida drives med tillbörlig energi. — Om emellertid en korrespondentlinje i en eller annan form etableras vid vår handelshögskola, är det fara värt, att en dylik utveckling vid institutet även tyras redan av det skälet, att en till följd av handelshögskolans konkurrens svag elevfrekvens vid institutet omöjliggör det lagstadgade statsunderstödet erhållande.

Uteblir sålunda den här ifrågasatta utbildningen av kvalificerade korrespondenter vid handelsinstitutet, så är detta ur olika synpunkter att beklaga. Vid handelsinstitutet skulle denna utbildning stå öppen både för studenter och för eljest tillräckligt förskolade personer, som icke avlagt studentexamen (t.ex. vissa av dem, som genom-

gått handelsinstitutens vanliga klasser). Förlagd till handelsinstitutet skulle alltså korrespondentutbildningen kunna komma flera till godo, eftersom vid handelshögskolan inträde i regel kan vinnas endast av dem, som avlagt studentexamen. Detta skulle ligga helt i linje med nutida strävanden att leda en del av vår skolungdom förbi studentexamen in på den praktiska yrkesutbildningens väg. — Men vidare får man ta sig i akt för det slöseri med privata svenska medel — handelshögskolans eller elevernas — som det kan innebära, om man vid handelshögskolan anordnar en undervisning, som det allmänna inom ramen för sin kulturpolitik principiellt utfäst sig att, åtminstone i väsentlig mån, bekosta vid en annan läroinrättning på samma ort. Handelsinstitutets svenska avdelning, som tidvis lidit av elevbrist, skulle också kunna få ny luft under vingarna, om gränsen mellan institutets och handelshögskolans verksamhet vore dragen med tillräcklig målmedvetenhet, och handelshögskolan själv skulle mer odelat få ägna sig åt sina i grundstadgarna angivna, delvis försummade uppgifter.

När vår handelshögskola kom till, betonades det ofta, att den icke skulle lägga an på det kvantitativa utan på det kvalitativa: den skulle tillföra näringslivet en elit av ekonomiskt skolad arbetskraft. Jag tror, att man inom handelshögskolan alltför ofta glömt dessa vackra intentioner. Det nu föreliggan-

de förslaget till ny examensstadga kan, om det realiseras, i vissa stycken åvågbringa ett bättre sakernas tillstånd, men på andra punkter lämnar det dörren öppen för en utveckling, som icke ter sig eftersträvsvärd.

*

Till slut ett påpekande av mera personlig natur. Eftersom jag i det föregående så starkt understrukt den ekonomiska utbildningens betydelse för handelshögskolornas alumner, blir jag väl lätt misstänkt för att såsom nationalekonom göra detta på subjektiva grunder. Den upplysningen kan kanske därför vara av intresse, att jag icke har hört till dem, som i tid och otid försvarat mitt eget ämnes positioner. På mitt förslag upphörde för något år sedan Åbo akademis nationalekonomiska professur att tillhöra den humanistiska fakulteten; förut hade ämnesföreträdaren ägt säte och stämma både i denna fakultet och i den statsvetenskapliga. När statsvetenskapliga fakulteten i fjol fick en ny examensstadga, motsatte jag mig icke, att nationalekonomien gjordes till valfritt ämne i politics kandidatexamen efter att förut ha varit obligatoriskt. När jag nu håller på nationalekonomien (och företagsekonomien) vid en specifikt ekonomisk högskola, tror jag, att mitt ställningstagande stödes av synpunkter, som alla av frågan berörda måste tillerkänna betydelse.

ÅBO 1946

ÅBO TIDNINGS OCH TRYCKERI AKTIEBOLAG

